

Ez dago argi
 IDOIA ETXEBERRIA
 Ilustratzailea: EIDER EIBAR
 Elkar, Donostia, 2012

Freskotasuna haur-literaturan

Batzuetan idazle berri baten lehenengo, idazlana aurrean zaudenean ez duzu alde zurretiko iritzirik, espektatibarik gabe, zuri-zuri zaudela egiten diozu aurre idazlanaren irakurketari. Horixe izan da hau sinatzen duenaren jokabidea *Ez dago argi* liburuaren aurrean. Idoia Etxeberria idatzitako lehenbiziko lana dugu ipuin hau eta Lizardi saria eskuratu ondoren aurkezten zaigu; ipuinaren narratzailea neskato bat da, Mireia, eta hiri batean bizi da. Etxe aurreko eraikinean argi bat ikusten du gauero piztuta, gortinak jaitsita daudelarik leihoan. Eta gertakari horretatik, piztutako argiaren misteriotik abiatuta istorio orijinal eta oso interesgarria planteatzen digu Etxeberria.

Ipuinaren argumentua piztuta dagoen argiaren inguruan zentratzen da, zergatik dagoen piztuta, zer gertatzen den etxe horren barnean eta zeintzuk diren Mireiaren eta bere inguruko hipotesiak gertakari horren aurrean. Eta hain zuzen, azken hau dela eta irakurlea Mireiaren munduan, edo munduetan esan beharko genuke, barneratzen da. Hiria eta herria (aitaren herria) ezagutuko ditugu, baten ezagun giroa: «Denek ezagutzen dute elkar. Amaren hitzak erabilia: "Denak daude katalogatuta, baita umeak ere"», eta bestearen handitasuna eta anonimata «badakit nor bizi den

10 +

gure etxeren gainean. Baita azpiko solairuan ere [...] baina ez dakit nor bizi den ondoko etxean, hormaren bestaldean». Baina espazioaz gain Mireiaren lagunak ere ezagutuko ditugu, batik batik Mireiari misterioa argitzen lagunduko diona: Paul («ikerlari sena dauka, nik bezalaxe. Eta haretxekin konpontzen naiz ondoen»).

60 bat orrialde dituen istorioa hamar kapitulu-tan dago banatuta eta hauetan komentario argiak, ateraldi lortuak eta gure gizarteari buruzko gogoeta egiteko moduko jokaerak azaltzen dira. Seme-alaba gehiago izateko nahia, gurasoen lanbideak, bizitzari buruzko ikuspegia, aitona-amonekin Mireiak duen harremana eta hauen filosofia bizitzaren aurrean, gauzen aurrean (tartean maria landarea eta hipiak ere agertzen direlarik),... kontu asko ageri dira han-hemenka sakabanatuta istorioan zehar Mireia eta Paulen abentura osatuz, aberastuz. Bai eta pasarte nahiko poetikoak ere argumentuaren barnean sarturik, zuhaitzaren definizioak ageri direnean, esaterako (batzuentzat zuhaitza sustraia, enborra eta adarrak den bitartean, beste batzuentzat txorien eta katagorrien etxea dugu edo ziburua jartzeko leku aproposa. Osaba Joakinrentzat aldiz: «haize egunetan, arriskua. Udan, itzala. Udazkenean heriotza»). Eta testuak erakusten duen poetikotasun hori Eider Eibarren irudietan ere islatzen da, errealitatea kontatuz baina baita itzalen bidez, pertsonaien zatiak erakutsiz iradokitzen dituzten ilustrazio itxura sinple horien bidez.

Ez dago argi ipuinarekin XXX. Lizardi saria eskuratu zuen Idoia Etxeberria eta ederki eskuratu kontatzeko moduagatik, eguneroko gertakariak istorio batean ederki txertatzeagatik, eta, batik batik, istorioari eman dion freskotasunagatik.

Xabier Etxaniz Erle

Karramarro bat buruan
 KARLOS SANTISTEBAN
 Ilustratzailea: LEIRE IPARRAGIRRE
 Aizkorri, Bilbo, 2012

Gaixotasunaz eta heriotzaz

Duela hilabete batzuk Txabi Arnal irakasleak aurkezturiko doktorego-tesian haur-literaturan heriotza tabu izateari uzten ari zaiola zioen; oraindik ere asko dagoela arlo horretan egiteko, eta gaia ukitzen zuten liburu guztiek ez dutela maila bera ez literatura aldetik ez gaiaren planteamenduen aldetik ere.

Karlos Santistebanek eta Leire Iparragirreraren artean aurkezten diguten liburu hau Arnalek aipatzen zuen bide horretan kokatzen da, tabua hausten ari diren liburu horien artean. *Karramarro bat buruan* June neskatoaren ikuspuntutik eginiko narrazioa dugu, eta karramarroak beti presente baldin badaude ere, kontakizunak baditu bi zati nahiko ezberdin. Lehena, karramarroei buruzkoa, Juneren gogoetez osaturik dago. «Niri beti gustatu izan zaizkit karramarroak» esaldiarekin hasten da, eta, ondoren, animalia horien ezaugarriak eta neskatoari sorrarazten dizkioten gogoeta eta pentsamenduak ageri dira: «Xebreak dira benetan!»; bai eta neskatoak karramarroekin izaniko enkontruak: «Behin, errekatxo batean nintzen gurasoekin [...]. Halako batean karramarro bat ikusi nuen [...] harri batzuen artean ezkutatu zen. Eskua sartu nuen eta: kosk egin zidan! Ai!». Istorioaren hasiera honek, nire ustez, ez du irakurlea harrapatzen, kontakizun sinplea da, gauza handirik ez dioena. Baina, hain zuzen, hasiera hori da kontakizunaren bigarren zatia

bide ematen diona: «Egun batean gurasoek Jon oso larri zegoela esan zidaten. "Zergatik dago txarto?" galdetu nuen. "Buruari karramarro bat sartu zaiolako" erantzun zidaten. Harrituta geratu nintzen. "Karramarroa buruan?"».

Eta irakurle helduak aurreikus dezakeen bezala, hasierako karramarroen istorioek eta Jonen buruan duenak bide ematen dute minbizia hitza aipatu gabe gaixotasun horri buruz hitz egiteko. Gaixotasunaz eta haren ondorioz sorturiko heriotzaz ere.

Santistebanek eta Iparragirrek –testuarekin eta irudiekin– gertakari hori modu arinean aurkezten digute, tabuaren zama kendu nahian bezala, eta, horrela, June nekatoaren eta Jon gaixoaren arteko elkarriketa dugu: «"Minik egiten dizu karramarroak?", galdetu nuen. "Ez, kili-kili besterik ez. Oso jostaria da gero!", erantzun zuen Jonen. "Orduan karramarroa ez da txarra, ezta?"; nik berriro. "Ez! Nik gaixotasun txar bat daukat, baina animaliak onak dira denak", azaldu zidan». Eta elkarriketa horrek, eta istorioaren kontakizun guztiak islatzen duten tonu lasai, goxoa, suabea . . . ikus dezakegu Leire Iparragirren irudietan ere. Jonen heriotza jazotzean, esate baterako, («Negar asko egin nuen. Negar, negar eta negar») June txiki, behera begira, zeruan eta lurtean ura, karramarro bat besarkatzen ageri zaigularik. Eta June hildako lagunagatik sentitzen duen penaren ondoren bada bizitzan aurrera egiteko deia, Jonen buru barnean ur asko irudikatzen baitu Junek, ur asko eta «uretan karramarro bat, igerian, jolasean!». Eta, horrela, jolasaren alaitasunarekin eta bizipozarekin amaitzen da liburu hunkigarri hau.

Xabier Etxaniz Erle

Zizili

UNAI ELORRIAGA

Ilustratzailea: MAI EGURZA

Elkar, Donostia, 2012

Abenturaz beteriko bidaia

«Zizili andreak aldrebes ikusten zuen guztia [. . .] ez zuen ezer ikusten, miopea zen, miope erabatekoa, 207 dioptria zeuzkan begi bakoitzean.» Horrela hasten da *Zizili* ipuin honen kontakizuna, emakume bitxi horren deskribapenarekin, eta hain zuzen miopia horrek, gauza asko ez ikusi baizik eta imaginatu ondoren egiten dituen jardun du egileak liburuan zehar. Zizilik betaurreko guztiak probatu ondoren izan zuen Londresen artaziekin betaurrekoak egiten zituen jostun baten berri eta «Zizilen oftalmologoa seguru zegoen Londreseko betaurreko haiekin konponduko zuela arazoa: munduko betaurrekorik onenak ziren Hastings jostun ingelesaren betaurrekoak. . .». Andreak, orduan, Hastings jostunarengana joatea erabakitzen du, baina bidaia kotxez edo hegazkinez edo beste edozein garraibideren bidez egin beharrean oinez egitea deliberatzen du («presa handirik ez zeukanez, oinez joatea pentsatu zuen; ez zitzaizkion autobusak gustatzen, ez zitzaizkion trenak gustatzen. . . Bizikleta apurtuta zeukan») eta, hain zuzen, bidaia horren kronika dugu Unai Elorriagaren ipuin hau.

22 kapitulu laburretan kontaturiko istorioa dugu hau, Elorriagaren kontakizuna aurretik *Berria*

egunkariaren Mantangorri gehigarrian argitaratu baitzen zen epeka, eta horrek asko markatzen, mugatzen du narrazioa. Kapitulu laburrak dira eta zenbaitetan aurrekoan jazotakoa edo aurrekoaren hariaren lotura egiten da hasieran (aurreko astearen argitaratutakoa gogorarazteko), baina hori, liburu formatu honetan, soberan dagoela esango genuke. Kapitulu laburrak izateak, bestalde, erraztu egiten du irakurketa eta aparteko bizitasuna ematen dio istorioan zehar abentura, gertakari eta ekintza gehiago sartzeko aukera ematen duelako.

Ziziliren bidairen kronika dugu, beraz, istorioa hau, eta Oz-eko aztian bezala, hemen ere garrantzitsuena bidaia da, bidaian elkartzen diren lagunekin izaniko harremanak, hauekin batera bizitakoak, eta ez hainbeste bidaiaren helburua bera. Horrela igerileku pribatu batean sartzean Ziziliri gertatutakoa ikusiko dugu, eta honek bertakoei emaniko erantzun ironikoa; eliza batean lotan geratu ondoren hurrengo goizean eliztarrek hartu zuten sustoa deabru berdea ikusteaz (Zizilik aurpegiak krema zuelarik), telebistarekin duen harreman bitxia, eta abar. Eta arestian aipatu bezala Oz-eko aztian eta horrelako idazlan klasikoetan gertatzen den bezala, hemen ere Zizili lagun berri batzuekin elkartzen joango da, mamua, lehoia, . . . oso lagun bitxiak, bereziak eta andrearekin batera bidaian abiatuko direnak.

Unai Elorriagaren liburu honetan umorea eta ironia ageri zaizkigu fantasiarekin batera, mundu errealean elementu fantastikoak ageri zaizkigu, edo konbinazio, elkarketa nahiko fantastikoak. Horri guztiari Mai Egurza ilustratzaile gaztearen irudi koloretsu eta biziak, idazkeraren argumentuarekin eta tonuarekin ederki uztarturikoak, gehitzen badizkiogu liburu nahiko interesgarria ematen du, entretenitua eta erraz irakurtzekoa, abenturak eta umorea batzen dituen istorio fantasiosoa.

Xabier Etxaniz Erle